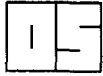

komudagur 19.2.2003

ORKUSTOFNUN

Grensásvegur 9 Sími - 569 6000
108 REYKJAVÍK Fax - 568 8896
os@os.is http://www.os.is

Alþingi - Iðnaðarnefnd
Elín Valdís Þorsteinsdóttir
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Reykjavík, 18. febrúar 2003
Tilvísun: 2003020007
Bréfalykill: 50.13

Efni: Umsögn Orkustofnunar um frumvörp til laga um Orkustofnun og Íslenskar orkurannsóknir

Vísað er til bréfs ritara háttvirtrar iðnaðarnefndar Alþingis dags. 5. febrúar s.l. þar sem óskað er umsagnar Orkustofnunar um frumvarp til laga um Orkustofnun, 544. mál, heildarlög, og Íslenskar orkurannsóknir, 545. mál.

Orkumálastjóri hefur átt aðild að samningu þessara frumvarpa, einkum sem félagi í nefnd þeirri sem iðnaðarráðherra skipaði 11. júní 2001 til að yfirfara skipulag Orkustofnunar með hliðsjón af því aukna stjórnsýsluhlutverki sem stofnuninni hefur verið eða væntanlega verður falið.

Af þessu leiðir að orkumálastjóraembættið er í öllum meginatriðum samþykkt frumvörpunum, bæði í heild sinni svo og í smáatriðum.

1. Almenn sjónarmið

Frumvörpin fela í sér þá meginbreytingu á núverandi Orkustofnun að skilja frá henni núverandi Rannsóknasvið hennar og gera úr því nýja stofnun, Íslenskar orkurannsóknir.

Frumvarpinu um sjálfa Orkustofnun svipar að grunni til mjög til núverandi lagaákvæða um stofnunina. Segja má með nokkrum sanni að sú Orkustofnun, sem frumvarpið kveður á um, sé keimlík þeirri stofnun sem upphaflega var lagt af stað með árið 1967. Þær öflugu þjónusturannsóknir, sem síðan hafa bæst við stofnunina, verða með frumvörpunum – ef að lögum verða – að hluta færðar í sjálfstæða stofnun. Þessi breyting er þó efnislega þegar um garð gengin, en með skipulagsbreytingum sem gerðar voru á stofnuninni í ársbyrjun 1997 var Rannsóknasviðið aðskilið rekstrar- og bókhaldslega frá stjórnsýsluhluta stofnunarinnar. Sama gerðist raunar líka um Vatnamælingar stofnunarinnar.

Íslenskar stofnanir eru smáar og einatt tvístraðar um of. Því var það gaumgæft hvort komast mætti hjá því að skipta stofnuninni upp; hvort viðhalda mætti þeirri heild, Orkustofnun, sem hefur í meira en aldarfjórðung verið ein öflugasta rannsóknar- og þjónustustofnun hins opinbera.

Að mati lögfróðra manna þykir það ekki fara saman að stofnunin taki við því hlutverki sem felst í ráðgerðum raforkulögum og að hún selji ráðgjöf á sviði orkumála. Og jafnvel þótt raforkulögin kæmu ekki til, þá sé nú þegar hættu á hagsmunaárekstri og svo verði enn frekar með ráðgerðum breytingum á lögum um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu.

Vilji menn halda núverandi Orkustofnun sem heillegastri er tvennt til ráða:

- *Að aðskilja seldu ráðgjöf frá stofnuninni en halda þó eftir rannsóknarstarfsemi fyrir ríkið.* Þetta myndi leiða til þess að sú mikla færni sem er á orkurannsóknahluta stofnunarinnar skiptist upp, sem að flestra dómi væri afar bagalegt. En hins vegar er hæpið út frá samkeppnissjónarmiði að ríkið héldi eftir sérstakri einingu til að stunda þjónusturannsóknir fyrir sig, en um leið yrði til

hliðstæð eining á markaði, sem ríkið ætti þá ekki í viðskiptum við. Þetta væri öndvert við þá stefnu sem mörkuð var 1997. Þessi lausn hefur því vart verið rædd frekar.

- *Að “afþakka” það hlutverk sem felst í ráðgerðum raforkulögum.* Þar með yrði annað hvort að setja á laggirnar nýja eftirlitsstofnun á sviði orkumála eða leita að einhverri núverandi stofnun sem gæti annast það hlutverk. Þá kæmi væntanlega í ljós að til þess að raforkueftirlitið geti starfað væri efalaust talið eðlilegt að það tæki við þeirri gagnasöfnun um orkutölfræði sem Orkustofnun annast nú. Og fyrr eða síðar yrði talið eðlilegt að færa önnur stjórnsýsluverkefni frá stofnuninni til hins nýja vettvangs, enda eðlilegt að ríkið væri með tvær stjórnsýslustofnanir á sviði orkumála. Til að gera langa sögu stutta þá var það niðurstaða undirritaðs, að þessi leið fæli í raun í sér skiptingu Orkustofnunar, enda þótt sú skipting yrði í áföngum. Því væri betra að taka markvissa ákvörðun um skiptinguna og efla um leið orkumálasvið núverandi Orkustofnunar sem alhliða stjórnsýslustofnun í orkumálum.

Niðurstaða undirritaðs er því að sú uppskipting sem nú er ráðgerð sé óhjákvæmileg en líka eðlileg í ljósi þróunar mála.

Vissulega hafa verið ýmis álitamál við undirbúning þessara frumvarpa, en starfsmenn Orkustofnunar hafa haft tækifæri til að tjá sig þar um. Sjónarmið þeirra eru rakin í athugasemdum við frumvarpið.

2. Staðsetning stofnanna

Ekki er óeðlilegt að spurt sé – nú þegar frumvörp um tvær stofnanir eru til umfjöllunar – hvort ekki megi vista þær að einhverju eða öllu leyti utan höfuðborgarsvæðisins. Ekki er ástæða til að rekja rök með og móti; þau eru efalaust betur kunn háttvirtri iðnaðarnefnd en undirrituðum.

Fyrir um þremur árum setti stofnunin – að eigin frumkvæði! – upp útibú frá Rannsóknasviðinu á Akureyri, en lítið útibú frá Vatnamælingum hefur verið rekið allengi á Egilstöðum (með hléum þó). Það er eindreginn vilji manna að láta þessi útibú sinna þeim verkefnum sem til falla í landshlutunum og hentugt og hagkvæmt er að sinnt sé staðbundið. Því er þess að vænta að útibúunum vaxi fiskur um hrygg að forsendum óbreyttum.

Nú í ársbyrjun setti Orkustofnun á laggirnar nýtt starf í stjórnsýslu orkumála á Akureyri, m.a. með hliðsjón af þeim breytingum sem í vændum eru með samþykkt umræddra frumvarpa. Ætlunin er að samþætta í þessu stjórnsýsluútibúi alla þá starfsemi orkumálahluta (núverandi) Orkustofnunar sem lúta að verkefnum á landsbyggðinni: Umsýslu á niðurgreiðslum á raforku, þjónustu við Orkusjóð, smávirðjanamál, jarðhitaleitarátak o.fl. sem til kann að falla. Þetta útibú er í byrjun aðeins skipað einum manni en leitast verður við að tína til verkefni þ.a. það geti stækkað. Sú fjölgun starfsmanna, sem ný lögboðin verkefni leiða til, komi þannig að verulegu leyti út sem stækkun þessa útbús, þó með óbeinum hætti verði.

3. Framtíðin

Eins og fyrr segir er það vandi okkur fámenna þjóðríkis að stofnanir eru litlar og vanmáttugar. Því er það ætlun allra sem koma að núverandi starfi Orkustofnunar að viðhalda vissri heild með því að hýsa stofnanirnar tvær, Orkustofnun og Íslenskar orkurannsóknir, í sömu húskynnum og með vissa sameiginlega þjónustu undir hatti sem nefndur hefur verið “Orkugarður”. Þess er jafnframt vænst að þar megi vista fleiri tengda starfsemi.

Ennfremur hlýtur það að vera viðfangsefni framundan að huga enn frekar að samþættingu; bæði á sviði rannsókna og stjórnsýslu faglegra mála. Hér eru ekki tók á að fara nánar út í þá sálma en það verður gert á ársfundi Orkustofnunar 20. mars n.k., þangað sem nefndarmönnum iðnaðarnefndar er öllum boðið.

Í þessu sambandi þarf sérstaklega að huga að framtíð vatnamælinga en í athugasemdum með frumvarpinu um Orkustofnun segir að *“ekki [sé] tímabært að stofna sérstaka stofnun um vatnamælingar. Áður en það er gert þarf að móta skýra heildarstefnu í rannsóknum og vöktun á vatnafari landsins. Með því að láta vatnamælingar fylgja stjórn sýslustofnuninni en ekki*

rannsóknastofnuninni eins og fyrst kom til athugunar skapast betra svigrúm til að kanna frekar hvort rétt sé að stuðla að frekari samvinnu þeirra aðila sem starfa á svipuðum vettvangi og hvort rétt sé að sameina starfsemi stofnana sem stunda vatnafars rannsóknir. Er að því stefnt að slík vinna fari sem fyrst af stað.”

Á sama hátt skal vakin athygli á því að framundan kann að vera breyting á fyrirkomulagi Jarðhitaskóla Háskóla Sameinuðu þjóðanna, en sérstök nefnd á vegum utanríkisráðherra er að huga að fyrirkomulagi allrar starfsemi Háskóla Sameinuðu þjóðanna hér á landi.

4. Einstök atriði

Eins og fyrr segir hafði Orkustofnun aðkomu að gerð frumvarpanna. Í ljósi þess er nú ekki tilefni til að gera athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

5. Gildistaka frumvarpanna

Kveðið er á um að frumvörpin taki þegar gildi en komi að fullu til framkvæmda 1. júlí n.k.

Vissulega veitir þetta afar nauman tíma til undirbúnings. Orkustofnun hefur fjárveitingu til undirbúnings á framkvæmdinni bæði á þessu ári og hafði hana líka á síðasta ári. Undirbúningur hefur verið nokkur, en þó hefur ekki þótt stætt á því að ráða nýja starfsmenn fyrr en lögin hefðu tekið gildi. Verði það í þinglok og þá strax auglýst kæmu nýir starfsmenn vart til starfa fyrr en í maíbyrjun. Þá væru tveir mánuðir til stefnu. Á móti kemur að flutnings- og dreifingarkafli laganna frestast í raun um eitt ár.

Orkustofnun telur sig því geta tekið við umræddum verkefnum þegar 1. júlí n.k., sé það vilji Alþingis.

Virðingarfyllst

Þorkell Helgason
orkumálastjóri